

Nỗi sợ hình tượng dưới góc nhìn Phật giáo

ISSN: 2734-9195 09:10 26/02/2025

Trí tuệ trong Phật giáo không chỉ là sự hiểu biết thông thường mà là khả năng nhìn thấu bản chất của vạn vật, vượt qua những ảo tưởng và định kiến.

Trong một chuyến đi lễ chùa, giữa không gian thanh tịnh và linh thiêng, tôi và người bạn dừng chân tại sân chùa, nơi có bức tượng đức Phật ngồi thiền trên đài sen. Tượng đặc biệt bởi phía sau là hình ảnh của rắn thần Mucalinda – một con rắn lớn với nhiều đầu che chở cho đức Phật, thân mình uốn quanh chân đài, như một lớp bảo vệ uy nghiêm.

Khi tôi đang chiêm nghiệm về vẻ đẹp của sự bảo hộ và thanh tịnh ấy, người bạn khẽ thì thầm: “Nhìn rắn thế này sợ quá!”

Tôi nhận ra nỗi sợ hình tượng dường như luôn bám rễ sâu trong tâm thức con người. Sự sợ hãi này không phải đến từ bản chất sự vật, mà xuất phát từ nhận thức giới hạn và định kiến cố hữu. Câu chuyện nhỏ này phản chiếu một vấn đề lớn hơn trong xã hội ngày nay: Chúng ta đang hiểu như thế nào về bản chất của sự thật?

Hình chỉ mang tính chất minh họa. Được chụp tại chùa Khai Nguyên (Sơn Tây)

Biểu tượng của rắn trong Phật giáo và ý nghĩa vượt lên hình tượng

Trong Phật giáo, rắn không phải là biểu tượng của tà ác hay hiểm họa, mà là hiện thân của sức mạnh bảo vệ và trí tuệ. Câu chuyện về rắn thần Mucalinda xuất phát từ kinh điển: Khi đức Phật nhập định dưới cội Bồ đề sau khi giác ngộ, trời nổi cơn giông bão suốt bảy ngày. Rắn thần đã hiện lên, dùng thân mình cuốn quanh và giương rộng những chiếc đầu để che mưa, bảo vệ đức Phật trong trạng thái thiền định.

Hình ảnh này mang nhiều tầng ý nghĩa. Trước hết, đó là sự bảo hộ thiêng liêng, ẩn dụ cho việc thiên nhiên và vũ trụ đều quy phục trước sức mạnh của giác ngộ. Rắn trong Phật giáo còn đại diện cho sự chuyển hóa nội tâm. Giống như cách con rắn lột xác để trưởng thành, người tu hành cũng phải vượt qua những nỗi sợ, dục vọng và chấp niệm để đạt được sự thanh tịnh và giải thoát.

Biểu tượng rắn trong văn hóa phương Đông và phương Tây

Không chỉ trong Phật giáo, hình ảnh rắn còn xuất hiện trong nhiều nền văn hóa khác với những ý nghĩa khác biệt. Ở phương Tây, rắn thường được gắn với sự xấu xa, lừa dối, như câu chuyện về con rắn trong vườn Địa Đàng dụ dỗ Adam và Eva phạm tội. Ngược lại, ở phương Đông, rắn lại mang ý nghĩa tích cực, đại diện cho sự thông minh, khéo léo và sức mạnh bảo vệ. Trong y học, hình ảnh rắn quấn quanh cây gậy là biểu tượng của sự chữa lành và trí tuệ.

Cái nhìn hạn hẹp dựa trên định kiến có thể khiến con người bỏ lỡ những giá trị sâu sắc. Trong bức tượng Phật với rắn thần Mucalinda, nếu chỉ dừng lại ở nỗi sợ hình thức, ta sẽ không bao giờ hiểu được thông điệp về lòng từ bi và trí tuệ sâu xa mà hình ảnh này truyền tải.

Nỗi sợ hình tướng: Tám gương phản chiếu tâm

Nỗi sợ hãi không phải lúc nào cũng xuất phát từ thực tế khách quan mà có những trường hợp là kết quả của nhận thức chủ quan, định kiến và kinh nghiệm quá khứ. Nỗi sợ của người bạn tôi với hình ảnh rắn cũng giống như cách xã hội hiện đại thường đánh giá sự vật qua vẻ bề ngoài, thay vì hiểu sâu bản chất bên trong.

Trong thời mạt pháp, đây là một vấn đề lớn. Nhiều người đi chùa không phải để tìm sự an lạc nội tâm hay tu tập chính pháp mà chỉ để cầu may, tìm kiếm lợi ích cá nhân. Những lễ nghi trở nên phô trương, hình thức, trong khi ý nghĩa sâu xa của Phật pháp bị lãng quên.

Sự bám chấp vào hình thức từ hình ảnh tượng Phật lớn nhỏ, lễ vật đầy đủ đến những buổi cầu an rình rang dần khiến con người xa rời tinh thần thực sự của đạo Phật: sự giác ngộ và giải thoát khỏi lục đạo luân hồi.

Thực trạng hiểu biết và thách thức nhận thức?

Trong bối cảnh xã hội hiện đại đầy biến động, con người, giữa guồng quay của cuộc sống hiện đại, dễ bị cuốn vào những mong cầu vật chất và đánh mất đi cốt lõi tinh thần của đạo Phật.

Một trong những biểu hiện dễ nhận thấy nhất là việc thờ cúng trở nên cầu kỳ, phô trương hình thức. Nhiều người đến chùa chỉ để cầu may, xin lộc, mà ít ai thực sự tìm hiểu về ý nghĩa sâu xa của giáo lý nhà Phật. Những buổi lễ lớn, vốn mang mục đích nhắc nhở con người về vô thường và lòng từ bi, nay đôi khi bị biến thành cơ hội để phô bày sự giàu có hoặc thỏa mãn nhu cầu tâm linh theo cách vụ lợi.

Ngoài ra, sự phát triển của công nghệ và mạng xã hội cũng góp phần khiến phật pháp bị hiểu lầm hoặc diễn giải sai lệch. Nhiều người tiếp nhận thông tin về Phật giáo qua các nguồn thiếu chính xác, dẫn đến sự hiểu biết hời hợt, lệch lạc. Họ dễ dàng tin vào những quan niệm mê tín dị đoan được gắn mác "*Phật giáo*" nhưng thực chất lại đi ngược với tinh thần từ bi và trí tuệ của đạo Phật.

Người học Phật cần được hướng dẫn để hiểu rõ về Tứ diệu đế, Bát chính đạo và các pháp môn tu tập thực sự có giá trị trong việc chuyển hóa tâm hồn.

Dù phật pháp đang đối mặt với nhiều thách thức, ánh sáng của chân lý vẫn luôn hiện hữu cho những ai thực sự tìm cầu. Việc giữ gìn và phát huy tinh thần phật pháp đòi hỏi sự nỗ lực không chỉ từ các bậc tu hành mà còn từ mỗi cá nhân trong xã hội. Chỉ khi con người quay về với chính mình, thực hành lòng từ bi và trí tuệ trong cuộc sống thường nhật, phật pháp mới có thể thực sự phát huy được giá trị và vượt qua những thử thách của thời đại.

Giáo lý đức Phật nhấn mạnh đến chính kiến, cái nhìn đúng đắn về bản chất của sự vật và bản thân. Hiểu đúng bản chất của sự vật sẽ giúp ta không bị mê lầm bởi những ảo tưởng. Khi đối diện với khó khăn, nếu chỉ nhìn vào vẻ ngoài mà không thấu hiểu nguyên nhân sâu xa, ta dễ rơi vào thất vọng và khổ đau.

Tìm về bản chất để cân bằng giữa hình tướng và trí tuệ

Trong triết lý Phật giáo, giữa hình tướng và trí tuệ luôn tồn tại một mối quan hệ sâu sắc và phức tạp. Câu chuyện về nỗi sợ của một người bạn khi đứng trước bức tượng Phật và rắn thần chứa đựng thông điệp quan trọng: Đừng để hình thức bên ngoài đánh lừa bản chất. Đây là lời nhắc nhở về việc nhìn sâu vào thực tại, vượt lên trên những phán đoán dựa trên bề ngoài để chạm đến bản chất của sự vật và hiện tượng.

Trong Kinh Kim Cang dạy: "*Phàm sở hữu tướng, giai thị hư vọng*" (cái gì có hình tướng đều là giả tạm). Điều này không có nghĩa là phủ nhận giá trị của hình tướng, mà nhấn mạnh rằng mọi thứ bên ngoài chỉ là phương tiện, không phải cứu cánh. Hình tướng có thể dẫn dắt con người đến gần với đạo, nhưng nếu chấp trước vào đó, người ta dễ bị lạc mất trí tuệ chân thật. Trí tuệ trong Phật giáo không chỉ là sự hiểu biết thông thường mà là khả năng nhìn thấu bản chất của vạn vật, vượt qua những ảo tưởng và định kiến. Khi trí tuệ soi sáng, con

người không còn bị mê hoặc bởi vẻ bề ngoài mà có thể tiếp cận với chân lý sâu xa.

Tác giả: **An Tĩnh**

Tham khảo câu chuyện về Rắn trong kinh điển Phật giáo

Kinh Mucalinda (trong Kinh Tập - Sutta Nipāta)

Kinh Pháp Cú (Dhammapada) - Phẩm Song Yếu

Kinh Tương Ưng Bộ (Samyutta Nikāya) - Phẩm Rắn (Uragavagga)

Kinh Đại Bát Niết Bàn (Mahāparinibbāna Sutta)

Kinh Đại Bản (Mahāpadāna Sutta) - Truyền thuyết các vị Phật quá khứ